

Szenes Zoltán

Transzatlanti „Super Bowl”¹

DOI 10.17047/HADTUD.2018.28.3-4.43

A NATO új csúcstalálkozóját Brüsszelben, az új székházban tartotta. A tagországok legfőbb vezetőinek találkozója hármast célt szolgált: (1) az elrettentés és védelem erősítését; (2) a biztonság javítását a déli régióban; (3) a terrorizmus elleni harc folytatását. A csúcs viharosra sikerült, Donald Trump „tranzakcionista” diplomáciája elvonta a nemzetközi média figyelmét a találkozó fontos témáiról. Az anketon azonban – paradox módon – mégis minden előkészített javaslatot jóváhagytak. A brüsszeli eredmények a NATO politika folytatásáról szólnak, a walesi (2014) és a varsói (2016) találkozókra kidolgozott koncepciók, akciótervek, programok végrehajtását és továbbfejlesztését jelentik. Magyarország új felajánlásokat jelentett be, igyekszik megbízható szövetséges lenni. A tanulmány célja a csúcstalálkozó eredményeinek értékelése, kontextusba helyezése, a témakörök és problémák árnyalt bemutatása.

A NATO a 28. csúcstalálkozóját a hipermodern, eco-stílusban készült, minden korszerű építészeti és biztonsági követelménynek megfelelő új székházban tartotta, ahová idén tavasszal költöztek át a nemzeti delegációk és a szövetség központi apparátusa. Magyarország és az új tagországok végre ugyanolyan elhelyezési körülmények közé kerültek, mint a régié, vége lett a két évtizedes „barakkéletnek”.

A kétnapos találkozó a szokásos programot tartalmazta: az Észak-atlanti Tanács (North Atlantic Council – NAC) első ülésén a szövetség belső ügyeivel (teherviselés, elrettentés és védelem, déli fenyegetések, partnerség) foglalkozott, a második megbeszélésén pedig a NATO-tagságra aspiráló Grúzia és Ukrajna vezetőivel tanácskozott. Afganisztán helyzetét „Eltökélt támogatás misszió” formátumban (Resolute Support Mission – RSM), valamennyi érdekelt ország és nemzetközi szervezet bevonásával tárgyalták meg. Az ülés margóján az Iszlám Állam ellen küzdő globális koalíció – az Egyesült Államok vezetésével – koordinációs megbeszélést tartott.

A konfliktusokkal terhelt brüsszeli találkozó valószínűleg „veszekedős” anketóként kerül be a NATO-történetbe, egy rendkívüli zárt ülés kellett a vélemény-

---

1 Az amerikai futball bajnokság döntőjét nevezik „Super Bowl”-nak. A ‘super’ jelző a két rivális futball-liga élén végzett csapatok döntő mérkőzésére utal, a ‘bowl’ jelentése pedig tál, mivel a stadionoknak ilyen alakjuk van. A döntőt mindig *heves összecsapás és kísértő show* jellemzi, amely tetten érhető volt a brüsszeli csúcson is.

különbségek feloldására.² Trump, amerikai elnök ugyanis az első napi (szerdai) NAC-ülésen bírálta az európai szövetségeseket, hogy keveset költenek a védelemre, majd váratlanul a 2%-os GDP követelmény 4%-os megemelésére tett javaslatot. (Az USA jelenleg a bruttó nemzeti termék 3.7%-t költi katonai célokra). A második napi (csütörtök) ukrán és grúz partnerségi ülésen pedig azt vetette fel, hogy a tagországok már 2019-ben teljesítsék a 2%-os előírást, mert különben az USA elhagyja a NATO-t (bár az erről szóló információkat kiszivárogtató névtelen forrásokat később névtelen források cáfolták). Ekkor a NAC-ülést berekesztették, hogy egy rendkívüli, zártkörű, megbeszélésen (1+1-es beüléssel) tisztázzák a kialakult helyzetet. A nem tervezett tanácskozás után a tagországok vezetői megerősítették a 2014-ben elfogadott 2%-os GDP arányos védelmi költségvetési követelményt. A rendkívüli ülés után az amerikai elnök sajtótájékoztatón tartott, ahol már pozitívan beszélt a NATO-ról, deklarálta, hogy a szövetség „nagyon együtt van, nincs probléma”, a „találkozó elérte célját”.

A biztonsági helyzet és a NATO előtt álló feladatok

A NATO-csúcsról a szövetség *egy részletes nyilatkozatot* (79 pont, 23 oldal)³ jelentetett meg, amely tartalmazza a találkozó legfontosabb kérdéseit, a döntéseket, határozatokat, értékeléseket és feladatokat. A szövetség változatlanul a stratégiai koncepcióban meghatározott hármas feladatrendszer (1. kollektív védelem; 2. válságkezelés; 3. kooperatív biztonság) szerint dolgozik, miközben fenntartja a 360 fokos biztonsági megközelítést.

A csúcás értékelése szerint (Nyilatkozat 1. pont) a nemzetközi biztonsági környezet továbbra is *veszélyes és kiszámíthatatlan*, a NATO minden stratégiai irányból *tartós kihívásokkal, kockázatokkal és fenyegetésekkel néz szembe*, amelyeket állami és nem állami szereplők, katonai erők, terrorista, kiber és hibrid támadások jelentenek. Oroszország agresszív fellépései, a fenyegetés és az erőszak alkalmazása a politikai célok elérése érdekében megkérdőjelezi a szövetséget, aláássák az euro-atlanti biztonságot és a szabályokon alapuló nemzetközi rendet. A Közel-Keleten és Észak-Afrikában az instabilitás és a folyamatos válságok táplálják a terrorizmust, de hozzájárulnak az illegális migrációhoz és az emberkereskedelemhez is. A folyamatban lévő szíriai válság közvetlen hatást gyakorol a térség stabilitására és a szövetség egészének biztonságára.

2 Ewen MacAskill: How Trump's NATO Summit meltdown unfolded. The Guardian, 12 July, 2018 <https://www.theguardian.com/us-news/2018/jul/12/how-trumps-nato-summit-meltdown-unfolded> (2018. 07. 12.); Nyilas Gergely: Ilyen feszült NATO-csúcs még nem volt. Index, 2018. 07. 12. [HTTPS://INDEX.HU/KULFOLD/2018/07/12/TRUMP_MAR_A_NATO-BOL_IS_KILEPNE/](https://index.hu/kulfold/2018/07/12/trump_mar_a_nato-bol_is_kilepne/) (2018. 07. 12)

3 Brussels Summit Declaration Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Brussels 11-12 July 2018. 11 July 2018. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156624.htm?selectedLocale=en (2018. 07. 11.) A találkozót – mint általában máskor is – egy konferencia (NATO Engages: The Brussels Summit Dialogue) kísérte. Ünnepelesen aláírtak továbbá két nemzetközi megállapodást többnemzeti kooperációban történő lőszergyártásról (egyet a szárazföldi lőszerekről, amelyet 16 tagország + 3 partnerország jegyzett, egyet pedig a tengeri hadviseléshez szükséges munícióról, amelyhez 7 tagország csatlakozott). Magyarország nem volt érintve egyik aláírási ceremóniában sem.

A tagországok erősödő hibrid kihívásokkal szembesülnek, beleértve a félretájékoztató kampányokat és a rosszindulatú számítógépes tevékenységeket. Ezért a brüsszeli ankét megerősítette a korábbi csúcstalálkozókon (Wales 2014, Varsó 2016) elfogadott stratégiát, számos, a végrehajtást szolgáló, új döntést hozott, amelyek az elrettentés, a kollektív védelem, a terrorizmus elleni harc és a stabilitás kivetésének megerősítését szolgálják. A legfelsőbb szintű tanácskozáson zajlott viták ellensúlyozására a NAC kiadott egy *transzatlanti szolidaritási nyilatkozatot* a trumpi bírálókat semlegesítésére.⁴

A döntések közül igazából két „határozatcsomag” emelkedik ki: a „*készenléti kezdeményezés*” (NATO Readiness Initiative – NRI) elnevezésű program a keleti fenyegetéssel kapcsolatban, valamint az ún. *Déli Csomag* (Package on the South) című intézkedési terv, amely a déli-délkeleti stratégiai iránnyal kapcsolatos biztonsági helyzetre reagál.

A készenléti kezdeményezés egy erőteljes, középtávú terv, amely a készenléti erők megsokszorozását, az európai katonai mobilitás növelését, valamint új hadműveleti és csapatparancsnokságok megalakítását foglalja magába. A „Déli csomagban” a szövetség „összegyűjtött” minden olyan teendőt, amely összefüggésben van a biztonság kivetítésével a déli régióban. Ide sorolhatjuk a bővítést (a NATO meghívta Macedóniát a csatlakozási tárgyalások megkezdésére), az EU-al való együttműködést, a két- és többoldalú megállapodásokat (Finnország, Svédország, Grúzia,⁵ Ukrajna,⁶ Moldova). A csomagnak fontos részét képezik a Balkánon (Kosovó Force – KFOR), Afganisztánban (Resolute Support Mission – RSM)⁷ és a Földközi tengeren (Operation Sea Guardian – OSG) folytatott műveletek és missziók, az ISIS ellen küzdő koalíció támogatása, a rakéta- és kibervédelem.

A NATO továbbra is nagy figyelmet fordít a *gyengén működő államok* (Afganisztán, Irak)⁸ *segítésére*, amely főleg a kiképzésre, a segítségnyújtásra és a tanácsadásra terjed ki. Ebbe a tevékenységbe a szövetség bevonja a térségi partnerállamokat (Jordánia, Kuvait, Tunézia), fejleszti a kapcsolatait a közel-keleti és észak-afrikai országokkal is.

Trump és a tehermegosztási vita

Donald Trump tavalyi NATO-útja után (Brüsszel, 2017. május 25.) úgy tűnt, hogy helyreáll a béke az amerikai elnök és a transzatlanti közösség között. A szövetség tagországai tovább növelték a katonai költségvetést (idén már nyolc ország eléri a 2%-os

4 Brussels Declaration on Transatlantic Security and Solidarity. 11 July, 2018. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156620.htm (2018. 07. 18.)

5 NATO-Georgia Commission Declaration at the Brussels Summit. 12 July 2018. https://www.nato.int/cps/en/natohq/events_156556.htm (2018. 07. 12)

6 Chairman’s Statement on NATO- Ukraine following the meeting of the North Atlantic Council with Georgia and Ukraine at the Brussels Summit. 12 July 2018. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156623.htm (2018. 07. 12.)

7 Joint Statement on the Resolute Support Mission in Afghanistan. 12 July 2018. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156625.htm (2018. 07. 12)

8 A Fund For Peace 2018. évi „törékeny államok” listáján Afganisztán a 9., Irak pedig a 11. helyre került. Bár mindkét országban történt javulás, besorolásuk a magas veszélyeztetettségű (high alert) kategóriába történt. <http://fundforpeace.org/fsi/wp-content/uploads/2018/04/951181805-Fragile-States-Index-Annual-Report-2018.pdf> (2018. 07. 21.)

walesi követelményt), az új amerikai stratégiákban (Nemzeti Biztonsági Stratégia 2017, Nemzeti Védelmi Stratégia 2018) Európa újra fontos szerepet kapott.

Az európai NATO tagországok már negyedik éve *folyamatosan emelik* a védelmi költségvetést: 2015-ben 1,42, 2016-ban 1,44, 2017-ben 1,46, 2018-ban pedig a GDP 1,5%-ot költöttek/kötenek védelemre. Idén az európai NATO tagországok már 87 milliárd dollárral többet fordítottak katonai célokra, mint 2015-ben.⁹ Nem véletlen, hogy Jens Stoltenberg NATO főtitkár pozitívan beszélt a közös teherviselés javulásáról a brüsszeli ankétot beharangozó sajtótájékoztatón.

A júliusi csúcstalálkozó előtt azonban újra gyülekezni kezdtek a „trumpi viharfelhők” az európai szövetségesek felett. Májusban Trump hívös távolságtartással fogadta a NATO-főtitkár egyeztetési célú washingtoni látogatását, majd felszólító levelet írt¹⁰ a védelemre keveset költő tagországoknak (Belgium, Hollandia, Luxemburg, Németország, Norvégia, Olaszország, Portugália, Spanyolország) a költségvetés emelésére. Július 5-én, Great Falls-ban (Montana) elmondott kampánybeszéde nyomán egyértelművé vált, hogy az elnök nem adta fel a NATO és az EU elleni „szabadságharcát”, sokkal nagyobb tehervállalást vár Európától. „... 151 milliárd dolláros deficitünk van az EU-val szemben, ráadásul megölnék bennünket a NATO-val, tőlünk várják Európa védelmének 70–90%-os finanszírozását. Mi vagyunk a hülyék, hogy az egész dolgot fizetjük” – mondta a beszédében.¹¹ Néhány nappal később, a G-7 csúcstalálkozón, a NATO-t nemes egyszerűséggel ugyanolyan rossznak nevezte, mint a NAFTA-t, az Észak-amerikai Szabadkereskedelmi Egyezményt.¹²

Az EU kereskedelmi politikájának bírálata mellett (a NATO csúcs után már az EU is ellenség lett)¹³ Trump különösen Németországot támadta azzal, hogy az amerikaiakkal védedi meg magát, miközben spórol a hadikiadásokon. Az orosz energiaimport miatt Németországot „Oroszország foglyának” nevezte, hiszen a „csővezeték-milliárdok” Putyint erősítik. Kettős játékkal vádolta meg Berlint, hogy miközben tart az orosz fenyegetéstől, keményen üzletel Moszkvával. A bírálatokban valószínűleg az is szerepet játszik, hogy Németország egyike annak az öt országnak, amely nem rendelkezik tervvel a védelmi költségvetés növelésére 2024-ig.

9 Jonathan Stearns: NATO Predicts New Defence-Budget Rise in Europe as Trumps Returns. Bloomberg, 10 July, 2018.

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-07-10/nato-predicts-new-defense-budget-rise-in-europe-as-trump-returns-jjflw8hl> (2018.07.13)

10 Julie H. Davis: Trump Warns NATO Allies to Spend More on Defence, or Else. The New York Times, July 2, 2018.

<https://www.nytimes.com/2018/07/02/world/europe/trump-nato.html?hp&action=click&pgtype=Homepage&clickSource=story-heading&module=first-column-region&region=top-news&WT.nav=top-news> (2018. 07. 10.)

11 Ian Schwartz: Trump on NATO: “We are the Schmucks Paying for The whole Thing. July 5, 2018. https://www.realclearpolitics.com/video/2018/07/05/trump_nato_were_the_schmucks_paying_for_the_whole_thing.html (2018. 07. 10.)

12 Trump trashed NATO at G7, calling it, ‘as bad as NAFTA’, officials conformed. The Guardian, 9 June, 2018. <https://www.theguardian.com/us-news/2018/jun/28/trump-nato-latest-news-as-bad-as-nafta-g7-summit> (2018. 07. 20.)

13 Maas: Europe can no longer rely on the United States. DW, 16.07.2018.

<https://www.dw.com/en/maas-europe-can-no-longer-rely-on-the-united-states/a-44701663> (2018. 07. 20)

Már a csúcás előtt számos találgatás jelent meg a nemzetközi médiában a tanácskozás lehetséges negatív kimeneteivel kapcsolatban (USA kivonulása a NATO-gyakorlatokból, Ukrajna támogatásának beszüntetése, az európai szövetségesek magára hagyása), szerencsére azonban egyik jóslat sem jött be. Sőt közvetlenül az ankét után Trump igen pozitívan értékelte a tanácskozást: példa nélküli diplomáciai áttörésről beszélt, köszönetet mondott a NATO-nak, amely két nap elteltével erősebb lett, mint korábban.¹⁴

A brüsszeli csúcson is láthattuk azt a sajátos trumpi külpolitikai taktikát, amely igen nehéznek, szinte megoldhatatlannak állít be nemzetközi témákat és ügyeket. A problémát először öntörvényű nyilatkozatokkal, twitter-üzenetekkel és cselekedetekkel káoszossnak tünteti fel, amit majd hősies erőfeszítéssel „megold”, végül a saját média segítségével győzelemként állít be.

Pedig Trumpnak nincs igaza, hiába dicsekszik a 700 milliárd dolláros amerikai védelmi kiadásokkal. A NATO-n belül kialakult tehermegosztás a történelmi fejlődés terméke, nagyon sokszor amerikai érdekeket szolgál. Bár a NATO közös költségvetésbe az Egyesült Államok fizeti be a legtöbbet (22%), az amerikai katonai büdzsé túlnyomó többsége globális amerikai kül- és biztonságpolitikai célokat szolgál, nem pedig a NATO-ét. Európa védelmére az USA mindig a céljaival és érdekeivel arányos nagyságrendben áldoz, jelenleg a katonai költségvetés mintegy 25%-a szolgálja az öreg kontinens biztonságát.¹⁵

Az ezredforduló óta sokkal inkább amerikai érdekek mozgatták a szövetséget, mint európaiak, melyek érvényesítése kedvezőtlenül hatott Európára (Afganisztán, Irak, „arab tavasz”). Sokan ide sorolják még a tömeges migrációt is, amit részben az amerikai háborúk idéztek elő. Valójában az ukrajnai háború és az orosz fenyegetés újbóli megjelenése kellett ahhoz, hogy Európa újra komolyan vegye a kontinens védelmének szükségességét, amit egyelőre nem tud hitelesen megoldani az amerikai segítség nélkül. Ezért is kellett Európának újra Washingtonhoz fordulnia a 2014-es ukrán válság kitörésekor, mint annyiszor a múltban (például a délszláv háború idején), amikor valami baj volt Európában.¹⁶

A NATO készenléti akciótervhez (RAP) az USA-nak jelentős, de mégsem kizárólagos hozzájárulása van. Az orosz fenyegetés elleni amerikai erőnövelés (Európai elrettentési kezdeményezés – EDI) kiadásai 2014-től 15 milliárd dollárt tesznek ki hozzá a NATO katonai erejéhez (2019-re már 6,5 milliárdot terveznek),¹⁷ míg az európai tagországok csupán Trump másfél éves regnálása alatt 33 milliárd euróval növelték védelmi kiadásait.

14 <https://twitter.com/realDonaldTrump> (2018. 07. 12.)

15 Frank G. Hoffman, Molly Dinneen: Examining NATO's Progress: Common Goals, Shared Burdens. The Foreign Policy Research Institute, July 6, 2018. <https://www.fpri.org/article/2018/07/examining-natos-progress-common-goals-shared-burdens/> (2018. 07. 21.)

16 Mészáros Tamás: Trump elküldte Európát a búsba, (majdnem) teljesen jogosan. Index, 2018. 07. 12. https://index.hu/kulfold/2018/07/12/donald_trump_nato_eu_nemetszag/ (2018. 07. 12.)

17 Jen Judson: Funding to deter Russia reaches 6.5B in FY 19 defense budget request. Defence News, February 12. <https://www.defensenews.com/land/2018/02/12/funding-to-deter-russia-reaches-65b-in-fy19-defense-budget-request/> (2018. 07. 11.)

Igaz ugyan, hogy a „bűnrészes” NATO-tagországok többsége (így Magyarország is) jelentősen elmarad GDP 2%-tól, de jól látható a fejlődés. Nem gondoljuk, hogy ha az európai tagországok jelentősen megnövelnék katonai kiadásait, ez bármilyen csökkentést idézne elő az amerikai katonai kiadásokban, amikor Trump elnök meghirdette minden idők legnagyobb amerikai haderőfejlesztését. Az európai ügyek félreértése az is, hogy ha a Fehér Ház lakója a NATO-kiadásokat közvetlenül össze akarja kapcsolni az EU kereskedelmi tárgyalásokkal, amelyek július 25-én kezdődnek az EU és USA között.

Lehetséges, hogy mindezen tényeket az amerikai elnök nem tudná? Vagy sokkal inkább egy tudatos külpolitikáról van szó, amikor az „America First” koncepció nemcsak belpolitikai elsőbbséget, hanem külpolitikait ambíciókat is kifejez. Trump külpolitikája klasszikus realista politika,¹⁸ amely a maga offenzivitásával az *Egyesült Államok világbeli elsőségét* is meg akarja erősíteni. Nem izolacionista politikáról, hanem az amerikai érdekek kőkemény, „imperialista” védelméről van szó. USA nem a liberális nemzetközi világrend vezetőjeként, a többi nyugati országgal együttműködve kíván sikeres lenni, hanem egyedül, múltbeli, hagyományos, amerikai kapitalista módszerek alkalmazásával.

Trump nagystratégiájának legfontosabb alapelvei már a kampányban kirajzóldtak: gazdasági nacionalizmus, amorális tranzakcionalizmus, militarizmus és extrém belbiztonság. Az új stratégiák egyértelműen elvárják a szövetségesek fair teherviselését, tehát az amerikai elnök követeléseit stratégiai megfontolásokon alapulnak.¹⁹ Mindezek fényében könnyebben érthetőek Trump külpolitikait lépései (nemzetközi kereskedelmi szerződések felmondása, az ENSZ gyengítése, az iráni atom-megállapodás felrúgása, kereskedelmi háború megindítása, G-7 csoport relativizálása, a Kereskedelmi Világszervezet [WTO] marginalizálása stb.), amelyhez a NATO-val kapcsolatos unortodox politika is hozzá tartozik. Az amerikai elnök ugyanis ezzel a politikával nemcsak a NATO-t gyengíti, hanem az egész liberális nemzetközi világrendet, hogy kizárólagossá tegye az Egyesült Államok vezető szerepét. Szerinte ugyanis minden olyan megállapodást – legyen az partneri vagy kereskedelmi – fel kell mondani, vagy be kell szüntetni, ha hátrányosak az USA számára. Az utóbbi időben már nem kapcsolja össze a kollektív védelmi „szolgáltatást” (5. cikk)

18 Csizmazia Gábor: Trump elnök kiforrotlan „realizmusa”. Államtudományi Műhelytanulmányok, NKE, 2018. évi. 2. szám.

https://www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/WP_2018_CsizmaziaG.pdf (2018. 05. 02.)

19 „A NATO erősebb lesz, ha minden tag nagyobb felelősséget vállal és megfizeti tisztességes hányadát a közös érdekek, a szuverenitás és az értékek védelmében”. National Security Strategy of the United States of America. Pillar V. The Strategy in a Regional Content. Europe. December 2017. p. 48.

<https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf> (2018. 07. 23.)

„A NATO csak akkor maradhat releváns szervezet, ha célját, képességeit és döntéshozatalát tekintve megfelel a mai kor követelményeinek. Arra számítunk, hogy az európai szövetségesek teljesítik kötelezettségeiket a védelem és a korszerűsítés területén, a kiadások növelésével hozzájárulnak a szövetség megerősítéséhez a közös biztonsági kihívások kezelése terén” Summary of the 2018 National Defense Strategy of the United States of America. Sharpening the American Military’s Competition Age. Strategic Approach. Strengthen Alliances and Attract New Partners. Department of Defense, January 2018. p. 9.

<https://www.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf> (2018. 07. 23.)

a katonai költségvetéssel (csak azokat az országokat védjük meg, akik tejesítik védelmi kötelezettségeiket), ugyanis rájött arra, hogy a védelmi segítséget – a NATO kihagyásával – kétoldali megállapodással, business alapon is meg lehet oldani (például Lengyelország, Románia, Norvégia, a „baltiak”).

A 45. amerikai elnök brüsszeli „ámokfutását” ellentmondásosan értékeli a nemzetközi szakértők. Sokan azt mondják, hogy erőszakos „üzleti” javaslatai csak hasznosak a NATO és az EU számára, mert másképpen nem lehet kimozdítani az európai országokat a hét évtized alatt megszokott, kényelmes komfortzónájukból.²⁰ Az amerikai vezetők már John F. Kennedy óta kérik a nagyobb európai tehervállalást. „... *Mi nagyon nagyilelkűek vagyunk Európával, itt az ideje, hogy magunkra gondoljunk. Tudjuk azt, hogy az európaiak semmit sem fognak értünk tenni, mert megszokták, hogy mi mindig megsegítjük őket. A jövőben az USA szűkebb érdekeit kell előtérbe helyeznünk*”- mondta JFK egy nemzetbiztonsági tanácsülésen, 1963. januárban.²¹ Azóta a közös tehervállalás mindig napirenden volt, hol élesebb formában, hol finomabban, de a helyzet nem nagyon változott. 2011-ben a leköszönő amerikai védelmi miniszter, Robert Gates, bírálta keményen a NATO-t búcsúbeszédében: „... *Ha az európai védelmi képességek jelenlegi csökkenő trendjeit nem állítják meg, és nem fordítják meg, a jövő – hidegháborús tapasztalattal már nem rendelkező – amerikai vezetői azt gondolhatják, hogy már nem éri meg a NATO-ba fektetni.*”

Gates az aránytalan teherviselés miatt az USA és európai szövetségeseinek kapcsolatát „bizonytalannak, sőt gyászosnak” nevezte, amely a „kétsebességes fejlődésével” (vannak, akik harcolnak, mások pedig csak „beszélnek”) a NATO katonai súlyának meggyengüléséhez vezethet.²² Ezen a helyzeten Trump most megpróbál változtatni, erőteljes, gyakran agresszív fellépésével az általa jónak gondolt irányba kívánja a szövetséget elmozdítani. Új politikája nemcsak a NATO-ra, hanem az EU-ra is hatást gyakorol, hiszen az integrációs közösség is meghirdette az európai védelem megerősítését.

Többen azt mondják, hogy nem kell törődni az éles politikai vitákkal, az amerikai érdekvégyesítés erőszakos módszereivel, a fontos az, hogy az eltervezett NATO katonai intézkedéseket NAC egyhangúan (USA-t is beszámítva) jóváhagyja.²³ Megítélésem szerint diktátumszerű stílussal nem lehet a szövetséget erősíteni, Trump kiszámíthatatlan viselkedése, ellentmondásos javaslatai, bulváros stílusa inkább gyengíti a NATO-t, mint erősíti, hiszen rossz légkört teremt, csökkenti a bizalmat, háttérbe szorítja a közös értékeket, egy USA-dominált transzatlanti egyensúlyt akar kialakítani.

20 Judy Dempsey: Trump May Be Doing the EU and NATO a Big Favor. Washington Post, July 09, 2018. <http://carnegieeurope.eu/2018/07/09/trump-may-be-doing-eu-and-nato-big-favor-pub-76761> (2018. 07. 10.)

21 James M. Goldgeiger: Trump Goes to Europe. Council on Foreign Relations. July 10, 2018. <https://www.cfr.org/article/trump-goes-europe> (2018. 07. 13.)

22 Robert Gates' farewell speech on NATO. Voltaire Network, Brussels, 10 June 2011. <http://www.voltairenet.org/article170425.html> (2011. 06. 12.)

23 Dominic P. Jankowski: Military substance has proven to be more important than fiery speeches and digital rhetoric. Carnegie Europe, July 11, 2018. <https://carnegieeurope.eu/strategieurope/76788> (2018. 07. 12.)

A NATO Készenléti Kezdeményezés

Katonai szempontból a csúcspont legnagyobb újdonsága a *Készenléti kezdeményezés* (NRI) jóváhagyása volt (Nyilatkozat 14. pont), amelynek segítségével a szövetség új alapokra helyezi a NATO erők készenlétét. Az elmúlt három év tapasztalatai azt mutatják, hogy az elrettentés és védelem fenntartására, valamint erősítésére sokkal több felkészített, mobilizálható és alkalmazható erőre, valamint parancsnokságra van szükség.²⁴

4x30-as (Four 30s) koncepció

A walesi csúcson (2014) a szövetség vezetése létrehozta a *megegyezett NATO Reagáló Erőt* (enhanced NATO Reaction Force – eNRF), amely egy 40 ezer fős, *hadtest* + szintű hadműveleti seregetest létrehozását jelentette. Az NRF-koncepció „felturbósítását” a NATO szakemberek a 2-7 nap alatt bevethető ún. „lándzsahegy-dandárra”, hivatalos nevén a *Nagyon Magas Készenléti Összhaderőnemi Harccsoportra* (Very High Readiness Joint Task Force – VJTF) alapozták,²⁵ amely 2015-ben szolgálatba is állt.

Az eNRF négy részből áll:

(1) A *vezetési és irányítási elemekből*, amelyet mindig az aktuális „parancsnokló” hadműveleti vezető szerv (Joint Force Command – Összhaderőnemi Erők Parancsnoksága), Nápoly vagy Brunssum biztosít.

(2) Az *azonnal reagáló erőből* (Immediate Reaction Force – IRF), amely a szolgálatba lépő VJTF- t jelenti.

(3) A *kezdeti követő erőkből* (Initial Follow-on Forces – IFF), amelyet szintén a VJTF-erőkből hoznak létre oly módon, hogy bevonják a készenléti szolgálatra készülő (stand-up) és a szolgálatot már leadó (stand-down) dandár-erőket.

(4) A *követő erőkből* (FF), amelyet a NATO a felajánlott reagáló erőkből (Response Forces Pool – RFP) hív le.

Az eNRF 4. eleme a leggyengébb láncszem a gyorsreagáló erők koncepciójában, mivel a nemzetek által felajánlott erőkről a vezetéssel megbízott NATO parancsnokság kevés információval

Az elrettentés és a védelem erősítése

- NATO Készenléti Kezdeményezés (4X30)
- Katonai mobilitás megteremtése (2024)
- Új hadműveleti parancsnokságok (Norfolk, Ulm) létrehozása
- Szárazföldi komponens- és hadosztály-parancsnokságok felállítása

Forrás: Brussels Summit Declaration

24 Szenes Zoltán: Új székház, új feszültségek, változatlan politika. A NATO brüsszeli csúcstalálkozójának értékelése. Biztonságpolitika (Biztonságpolitikai Szakportál) 2018. július <http://biztonsagpolitika.hu/egyeb/uj-szekhaz-uj-feszultsegek-valtoztatlan-politika-a-nato-brusszeli-csuczstalalkozojanak-ertekelese>

25 Jan Abts: NATO's Very High Readiness Joint Task Force. Can the VJTF give new élan to the NATO Response Force? NATO Defence College, Research Paper, No. 109. February 2015. https://www.files.ethz.ch/isn/189415/rp_109.pdf (2015. 03. 10.)

rendelkezik. Ezt a clausewitzi „ködöt” akarja a NATO a készenléti kezdeményezéssel megoldani, amelynek központi elemét a *4x30-as koncepció* (Four 30s) képezi. A NATO vezetése 2020-ig 30 nehéz vagy közepesen nehéz manőverzáslőaljat, 30 harci repülőszázadot és 30 hadihajót szeretne lebiztosítani a nemzetektől, amelyek 30 nap alatt bevethetőek lesznek. A 4x30-as erők felkészítési és készenlét-ellenőrzési eljárásai megegyeznek majd a VJTF-követelményekkel.

Teljesen világos, hogy az új készenléti képességekkel a szövetség vezetése a „követő erőket” szeretné megerősíteni oly módon, hogy egyúttal újabb felkészített csapatokat is az elrettentés demonstrálásához, a NATO ambíciószinthez szükséges erők biztosításához, szükség esetén pedig a gyors katonai válságkezeléshez vagy a kollektív védelem feladatainak végrehajtásához.

Stratégiai mobilitás

A készenlét fokozásához azonban nem elegendőek csak az erők, hanem az is kell, hogy azok szabadon tudjanak mozogni a NATO-térben, különösen a keleti frontországok irányába. A VJTF-gyakorlatok rossz tapasztalatokkal szolgáltak, hiszen a tagországok eltérő gyorsasággal/lassúsággal tudták engedélyezni az államhatárok átlépését, a csapatok gyors mozgását.²⁶ Bár a helyzet javult az elmúlt két évben, a kezdeti egyhónapos felvonulási idők már 10-15 napra csökkentek, ami azonban a „lándzsahegy-dandár” esetében még mindig nem fogadható el.

A probléma megoldására *Frederick B. Hodges* altábornagy, az európai szárazföldi amerikai erők volt parancsnoka megalkotta a „katonai Schengen zóna” kifejezést, amelynek létrehozása lehetővé tenné a NATO erők Európán belüli gyors mozgását. Ma minden tagállamban (nem is említve a semleges országokat) eltérőek a jogszabályok, a diplomáciai engedélyezés rendje, a határátlépési szabályok, de más a közlekedési hálózat fejlettsége is, ahol a csapatoknak és a harci technikának közlekedni kell. „Azt szeretném, ha a NATO erők ugyanolyan gyorsan tudnának mozogni Európában, mint a migránsok”- mondta a tábornok a Politico újságírójának.²⁷ Ha ehhez hozzá tesszük, hogy a hidegháború alatt a NATO-erők szabadon mozogtak az országhatárokon keresztül, akkor látható igazán, hogy mennyire tarthatatlan helyzet alakult ki a „békeosztalék” eredményeképpen.

A brüsszeli csúcson ezért a NATO vezetők *több döntést* hoztak a helyzet megváltoztatására. Először is jóváhagyták az európai főparancsnok felelősségi körébe tartozó *engedélyezési tervet* (Enablement Plan for SACEUR’s Area of Responsibility), melynek nemzeti jogrendbe történő „beemelését” a tagállamoknak 2024-ig kell elvégezni (Nyilatkozat 16. pont). A terv életbe léptetéséhez szükség van a szárazföldi, a légi és a tengeri mobilitás nemzetközi és nemzeti jogszabályainak módosítására, az eljárások javítására, a vezetési és irányítási hatáskörök újra szabályozására. A megvalósítás

26 Sam Jones: NATO rapid unit for eastern Europe deployment, say Generals. Financial Times, May 15, 2016. <https://www.ft.com/content/7ac5075c-1a96-11e6-b286-cddde55ca122> (2018. 07. 12.)

27 Call for „military Schengen” to get troops moving. Politico, 04 August, 2017. <https://www.politico.eu/article/call-for-military-border-schengen-to-get-troops-moving-nato-eu-defense-ministers/> (2018. 07. 14.)

érdekében a NAC *részhatáridőket* állapított meg (Nyilatkozat 17. pont), amelynek teljesítéséről a védelmi miniszterek évente beszámolnak. Elsődleges cél, hogy 2019 végéig el kell érni az öt napon belüli határátlépést. Másodlagos közbenső cél egy NATO-n belüli kommunikációs rendszer létrehozása ugyancsak *a jövő év végéig*, egy olyan kooperatív hálózat felépítése, amelyben az illetékes NATO szervek, a nemzeti polgári és katonai szervezetek egyaránt szerepelnek. A koordinációra minden nemzetnek ki kell jelölni *egy nemzeti összekötőt* (National Points of Contact – NPC).

Elfogadták a NATO gyors légi mobilitást biztosító légierő-képességről (Rapid Air Mobility – RAM) szóló jelentést is, amely megállapította az erők gyors légi szállítására hivatott légierő-szervezet kezdeti műveleti képességének elérését.²⁸

Külön probléma az európai infrastruktúra (közutak, vasútvonalak, hidak, kikötők, repülőterek, üzemanyagellátó-rendszerek stb.) – a szövetséges erők és haditechnika gyors felvonulásához, mozgatásához, átcsoportosításához szükséges – fejlesztése, amit a szövetség *az EU-val együtt* szeretne megoldani (Nyilatkozat 18. pont).

A NATO parancsnoksági rendszer megerősítése

A készenlét javításához azonban nem elegendők csak új erők, a szabad mozgás, *újabb katonai vezető szervek, csapatparancsnokságok is kellenek* a vezetési és irányítási feladatok elvégzéséhez. A parancsnoksági rendszert (NATO Command Structure – NCS) *a NATO katonai „gerincének”* nevezik, amely állandó vezetést és irányítást biztosít, tervezi és szervezi a feladatokat, átveszi a nemzetek által a szövetségnek átalárendelt erőket.

A csúcstalálkozó döntése alapján létrejön egy új *haditengerészeti hadműveleti parancsnokság* (Joint Force Command – JFC) Norfolkban (Florida, USA) és egy *logisztikai és támogató parancsnokság* (Joint Support and Enabling Command – JSEC) Ulmban (Németország). A hidegháború után ez az első eset, hogy a NATO parancsnoksági rendszerét nem csökkentik, hanem erősítik.²⁹ Legutóbb, 2011–2012-ben, komponens parancsnokságokat zártak be, így ma a két hadműveleti parancsnokság (Brunssum/Hollandia; Nápoly/Olaszország/) csak egy-egy haderőnemi (szárazföldi, légi, haditengerészeti, különleges műveleti, logisztikai) vezető szervvel rendelkezik, amelyről aztán 2014 után kiderült, hogy elégtelen. A *módosított szervezet* elsősorban a tengeri biztonság, a logisztika és a katonai mobilitás, valamint a kiberbiztonság területén rendelkezik majd összességében 1200 fővel³⁰ megerősített vezetési kapacitással (Nyilatkozat 29. pont).

28 A NATO-csúcstól fogadták el a NATO összhaderőnemi légierő stratégiáját (Joint Air Power Strategy). A szövetség haditengerészeti stratégiáját 2011-ben adták ki. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_156372.htm (2018. 07. 16.)

29 The NATO Command Structure. Factsheet, February 2018. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_02/1802-Factsheet-NATO-Command-Structure_en.pdf (2018. 07. 11.)

30 Ian Davis: NATO declares readiness initiative, while Secretary General plays down „senior differences” within the alliance. A Review of the NATO Defence Ministers meeting. Brussels, 7-8 June, 2018. <http://natowatch.org/default/2018/nato-declares-readiness-initiative-while-secretary-general-plays-down-serious> (2018. 07. 17).

A *norfolki parancsnokság* egy SACLANT (Supreme Allied Commander Atlantic) típusú hadműveleti vezetési központ lesz, amely elsősorban az *észak-atlanti-óceáni térségért* lesz felelős. Az új NATO JFC része egy nagyobb szövetséges tengeri stratégiai tervnek. Ennek keretében az USA felállítja a 2011-ben bezárt 2. Flottát, amelynek parancsnoksága szintén Norfolkban települ.³¹

Az amerikai haditengerészet erősítése része az új (2018. januári) amerikai nemzeti védelmi stratégiának, amely nagyobb szerepet kíván adni a tengeri komponensnek a nagyhatalmi katonai versengésben.

A terv nemcsak az amerikai flotta erősítését, hanem a hadműveleti modus operandi megváltozását is jelenti. A tartós jelenlétet felváltja a haditengerészeti erők gyorsabb és meglepetésszerűbb alkalmazása, rövidebb idejű állomásoztatása a világ-tengereken, hogy ellensúlyozni tudják az orosz és a kínai hadiflotta megélénkült tevékenységét.

Az utóbbi években az orosz haditengerészet különösen fokozta aktivitását a sarkvidéken, a Balti-tengeren és az Észak-atlanti óceánon.³² Az orosz haditengerészeti provokációk elsősorban az ún. GIUK-átjáróban (Grönland, Izland és az Egyesült Királyság közötti vizek) szaporodtak meg a közelmúltban. Az átjáró stratégiai jelentősége abban rejlik, hogy ott kellene az amerikai (kanadai) hadihajóknak áthaladni egy esetleges európai háború esetén. A tengeri folyosó szövetségi szempontból egyúttal ellenőrzőpont is, mert csak ezen keresztül tud közlekedni az orosz Északi Flotta az Atlanti-óceán vagy a Földközi-tenger felé.

A másik hadműveleti parancsnokság, a *németországi JSEC*, lényegében egy kollektív védelmi feladat esetén aktiválendő *logisztikai és támogató parancsnokság* lesz, amelyet az ulmi Többnemzeti Összhaderőnemi Parancsnokság (Multinational Joint Headquarters – MN JHQ) laktanyájában hoznak létre. Az új vezetési központ feladata lesz 5. cikk aktiválása esetén a műveleti térségbe felvonuló NATO-erők biztosítása és támogatása, de alkalmazására csak akkor kerülne sor, ha a szövetséget nagy („összemérhető nagyságú”) erőkkel támadnák meg. Az ilyen háborús helyzetekre a NATO a maximális erőfeszítés (Maximum Level of Effort – MLE) terminust használja, amelyet az 5. cikk szerinti hadviseléssel összefüggésben alkalmaznak.³³

A JSEC feladatköre az európai főparancsnok (Supreme Allied Commander Europe – SACEUR) teljes felelősségi területére kiterjed, Európára és a kapcsolódó tengerekre, Grönlandtól Afrikáig. Az új parancsnokság békeidőszakban – mintegy 100 fős német és nemzetközi állománnyal – *a háborús feladataira készül fel*, amelyet az aktiválás után 500 főre egészítenek ki.

31 A II. világháború alatt létrehozott flotta 1950-től a NATO-t támogatta. 17 millió km² atlanti óceáni területért volt felelős, és „fénykorában” 126 hajó, 4500 repülőgép és 90 ezer tengerész tartozott hozzá. US Navy resurres Second Fleet in Atlantic to counter Russia. BBC, 5 May 2018. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-44014761> (2017. 07. 17.)

32 Christopher Woods: Russia has “stepped on the gas” with its submarine fleet - and NATO is on alert. Business Insider, Apr 28, 2018. <http://www.businessinsider.com/russia-submarine-warfare-increasing-focus-2018-4>. (2018. 07. 17.)

33 New NATO Joint Support and Enabling Command in Ulm. Permanent Delegation of the Federal Republic of Germany to NATO, 14.06. 2018. <https://nato.diplo.de/nato-en/aktuelles/-/2107338> (2018. 07. 17.)

A JSEC felállításával és működőképességének biztosításával Németország európai központi „hub”³⁴ szerepét erősíti a NATO-ban, amelyhez lényegében felajánlja a *Bundeswehr Összhaderőnemi Támogató Szolgálatát* (Joint Support Service – JSS).³⁵

A feladat költségeit most még nem lehet megbecsülni, hiszen a JSEC alkalmazásának tervezése még hátra van, de az jól látható, hogy nagy hadművelleti erők (Major Joint Operations – MJO+) biztosításáról van szó, amihez jelentős német erőforrások kellenek. Németország többek között ezért beszél arról, hogy a közös teherviselést nemcsak a GDP %-arányos védelmi költségvetés nagysága határozza meg.

Az új parancsnokság felállítását az idén teljesen működőképessé vált³⁶ MN JHQ végzi a bonni Támogató Parancsnoksággal (JSS) együtt. A német JCC egyébként több cluster területén *felelős a keretnemzet koncepció* (NATO Framework Nation Concept) kidolgozásáért és irányításáért. Az előkészítő törzs már idén júliusban felállt, az előzetes készenlétet 2019 végéig, a teljes készenlétet pedig 2021-re kell elérni.

Új harcászati parancsnokságok rendszerbe állítása

Úgy tűnik, hogy ezzel a NATO parancsnoksági rendszer adaptációja nem fejeződik be: a határozat máris „beharangozta” két új, hadtestműveletek vezetésére alkalmas *szárazföldi komponens parancsnokság* felállítását (1999-ben már felállítottak ilyen szubregionális parancsnokságokat, amelyeket aztán 2002 után felszámoltak).

Emellett a NAC erősíteti a csapatstruktúrába tartozó elemeket is, jóváhagyott több nemzeti kezdeményezésű vezető szervezet NATO minősítésű felállítását. Különösen a keleti frontországok jeleskednek e területen: Romániában (MND SE, Bukarest)³⁷ és Lengyelországban (MND NE, Elbląg, Gdansk és Kalinyingrad között)³⁸ egyaránt létrejött már egy-egy hadosztályparancsnokság, amelyeket még a walesi készenléti akcióterv (Readiness Action Plan – RAP) hívott életre. Emellett a NATO befogadta a belga–dán–holland különleges műveleti komponens- parancsnokságra (C-SOCC),

34 A „Hub” kifejezés eredeti jelentése középpont, súlypont, de adott esetben „központ” (elemző-értékelő központ) értelemben használják.

35 A BW Joint Support Service 32 ezer fős, haderőnemi szintű szervezet, amelynek parancsnoka egyben a vezérkari főnök helyettese is. A parancsnokság központja Bonnban működik. A közel 20 éves szervezet fő feladata a német fegyveres erők ellátása otthon és külföldön. Alárendeltségébe logisztikai, vegyvédelmi, katonai rendőri, területvédelmi és speciális ellátó-biztosító erők tartoznak, közel 200 helyen települnek, kiterjedt német és nemzetközi polgári beszállítói körrel rendelkeznek. http://www.streitkraeftebasis.de/portal/a/streitkraeftebasis/start!/ut/p/z1/hY_BDolwEET_iCINgHqEA0ZDCAQU24upSBCTLSENGr_eGs-EPc3uvszsQuAEoeU89NIÖRkvlei7C8KyOqMb5mvip2QXloxSVviEUbZrRCHCrcCxQRVp8GdR7TsEaGCgFA9uIOdustZvr3RTFZ11pPt71rwm9RX1RWmjf-DPUSvzMW90STg06G27WslakvXgADjM2V5Hsyf4IF-ASqRFf0!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/#Z7_B8LTL2922T01F016Q8228P1007 (2018. 07. 17.)

36 Trident Jaguar 2018 tests NATO’s Readiness. NATO Communications and Information Agency, 06 June, 2018. <https://www.ncia.nato.int/NewsRoom/Pages/20180506.aspx> (2018. 07. 17.)
A parancsnokságot egy 60 ezer fős haderő globális alkalmazásának vezetésére készítették fel, amelyet különböző válsághelyzetekben lehetne alkalmazni a NATO-, EU- vagy ENSZ-mandátum esetén.

37 Headquarters Multinational Division South-East (Bucharest) <http://www.en.mndse.ro/about> (2018. 07. 17.)

38 Multinational Division North East (Elbąg) <https://mndne.wp.mil.pl/en/> (2018. 07. 17.)

valamint a románok hadtestparancsnokságra vonatkozó kezdeményezését, a balti országok közös hadosztályparancsnokságra tett felajánlását, illetve az olaszok rotációs hadosztályparancsnokságra megfogalmazott javaslatát.

Az új vezetési pontok *fokozatosan* kerülnek be a NATO haderőstruktúrájába (NATO Force Structure – NFS), bár többnemzetiek lesznek, felállításuk és működtetésük költségei a befogadó országokat terhelik. Lehet persze, hogy a részvevő nagy országok (például az USA) hozzájárulnak a közös erőfeszítéshez, de a befogadó nemzeti támogatást nyújtó országok nem remélhetnek jelentős forrásokat a NATO beruházási költségvetéséből (NATO Security Investment Budget – NSIP).

A 4x30-as készenléti kezdeményezés miatt várhatóan további csapatparancsnokságokra is szükség lesz, mivel a csúcstalálkozó további felajánlásokat vár a tagországoktól *„Üdvözljük azt a számos, konkrét, multinacionális, kétoldalú és nemzeti kezdeményezést, amelyek hozzájárulnak a szövetség erősítéséhez. A szándéknyilatkozatok és együttműködési megállapodások aláírása egy tisztességes teherviseléshez való hozzájárulás gyakorlati kifejeződése lesz”* (Nyilatkozat 32. pont) Valószínű, hogy erre a felhívásra jelentkezett be Magyarország is.

A biztonság javítása a déli régióban

A csúcstalálkozó másik nagy témaköre a déli stratégiai irányban lévő kihívásokkal, veszélyekkel és fenyegetettségekkel foglalkozott, amely kevésbé ismert a média és a közvélemény számára, mint a keleti fenyegetés ellen tett kollektív védelmi intézkedések. Ez egyrészt jó dolog, mert a kollektív védelem erősítésére tett intézkedések növelik az 5. cikk iránti közbizalmat a tagországokban. Másrészt azt is kifejezi, hogy a szövetség valahogy nem tudja megfelelően kommunikálni a déli régióban végzett sokirányú tevékenységét. Bár a NATO vezetői folyamatosan beszélnek a szövetségi határokon túli biztonság fontosságáról, az egyes témák és döntések nem álltak össze egységes egészé, „eladható” kommunikációs terméké.

A stabilitás kivetítése a NATO tagországokkal szomszédos régiók és országok biztonságára fókuszál, azt fejezi ki, hogy *nem elegendő csak a NATO határainak és területének védelmére összpontosítani, hanem valamennyi kívülről jövő biztonsági problémával foglalkozni kell*. A csúcstalálkozó hangsúlyozta ennek a felismerésnek a fontosságát: *„... A szövetség a stabilitás kivetítésével és biztonság területén kívüli növelésével hozzájárul a NATO általános biztonságához is.”* (Nyilatkozat 50. pont).

A terrorizmus elleni harc, a migráció, a hibrid fenyegetés megnövekedése miatt számos tagország (így Magyarország is) már a varsói csúcson arra ösztönözte a NATO-t, hogy *foglalkozzon* Európa védelmi kérdéseivel. A *Déli Csomagban* (Package on the South) olyan elemek jelentek meg, mint Macedónia felkérése a bővítési tárgyalások megkezdésére, az afganisztáni misszió (RSM) meghosszabbítása, új kiképzési feladat indítása Irakban, a kibér és hibrid hadviselés elleni harc, valamint a déli régió biztonsági kérdéseivel való intézményes foglalkozás. Mindezzel az a cél, hogy kezelje a délről érkező veszélyeket és fenyegetéseket, hozzájáruljon a régióban zajló nemzetközi válságkezeléshez, valamint segítse a regionális partnereket a nemzeti ellenálló képesség növelésében, különösen a terrorizmus elleni harcban, illetve a védelmi képességek fejlesztésében.

A bővítés

A NATO a brüsszeli csúcson megerősítette a bővítési politikáját, a „nyitott ajtók” partnerségi irányelv szellemében egy újabb nyugat-balkáni ország tagsági belépését teszi lehetővé. Montenegró 2017 évi tagfelvétele után a NATO most arról döntött, hogy meghívja a szkopjei kormányt a bővítési tárgyalások megkezdésére (Nyilatkozat 63. pont). Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság (FYROM) már a 2008-as bukaresti csúcstalálkozó óta szerepel a meghívottak listáján, de Görögország a csatlakozást a két ország között folyó név vita miatt nem támogatta. Athén már 1991-es függetlenné válása óta kifogásolta azt, hogy a délszláv ország a Macedón Köztársaság nevet kívánja viselni. A görögök politikai érzékenysége abból fakad, hogy Görögország északi tartományát (ahol jelentős macedón kisebbség él) Makedóniának hívják, és attól félnek, hogy a macedónok területi követelésekkel állnának elő.

A probléma megoldására az elmúlt évtizedben az ENSZ keretein belül folytattak tárgyalásokat, amelyek ebben az évben vezettek sikerre: az ország új neve *Észak-Macedónia* lesz.

A NATO csatlakozási tárgyalások azonban csak akkor kezdődhetnek el, ha mindkét országban véglegesítik a megállapodást, végig viszik a teljes jogi folyamatot. Az ország új hivatalos nevét még a két ország parlamentjében is ratifikálni kell, ősszel pedig névszavazást tartanak erről Macedóniában, ahol ezt követően az alkotmányt is módosítani szükséges. Mivel a macedón ellenzék nem támogatja a névváltozást, még komoly belpolitikai harcok várhatók az országban.

A balkáni ország azonban nemcsak Görögországgal rendezte politikai kapcsolatait, hanem barátsági és együttműködési szerződést kötött Bulgáriával is.

A NATO-meghívás egyben javítja Szkopje uniós aspirációit is, hiszen az ország 2005-től tagjelölt ország. A NATO meghívást követően az Európai Bizottság már megállapodott a macedón kormánnyal arról, hogy 2019 júniusában a csatlakozási tárgyalások megkezdődhetnek a délszláv országgal is.³⁹ Ha a NATO bonyolult belső ratifikációs eljárásrendjét is figyelembe vesszük, akkor várhatóan Észak-Macedónia 2019-ben a szövetség 30. tagja lesz, ami jó kis születésnap ajándék lehet a 70. születésnapját jövőre ünneplő szervezetnek. Az euro-atlanti integráció elősegíti az országban a demokratikus fejlődést, a reformokat, a jogállamiság tiszteletben tartását, javítja a

A déli csomag elemei

- Bővítési tárgyalások megkezdése Szkopjével
- RSM megerősítése
- Új kiképzési misszió Irakban
- Kibervédelmi Műveleti Központ felállítása
- Hibrid támadás elleni szakértői csoportok létrehozása
- Déli regionális információs központ (hub) működőképessége

Forrás: Brussels Summit Declaration

39 Elkezdődött Macedónia uniós csatlakozásának előkészítése. ZOOM, 2017. július 17. <https://zoom.hu/hir/2018/07/17/elkezdodott-macedonia-unios-csatlakozasanak-elokeszitesi/> (2018. 07. 19.)

Nyugat-Balkán, és így az egész transzatlanti szövetség biztonságát.⁴⁰ Emellett bátorítja azokat a partnereket, amelyek csatlakozni kívánnak a NATO-hoz, hogy folytassák tovább a felkészülésüket, feleljenek meg a tagság politikai és katonai követelményeinek.

Az afganisztáni misszió folytatása

A szövetség *Eltökélt Támogatás Misszió* formátumban (Resolute Support Mission – RSM) megtárgyalta az afgán biztonsági helyzetet is, amelyen a misszióban részvevő országok és Afganisztánban működő nemzetközi szervezetek vettek részt. A tanácskozáson arról határoztak, hogy 2024-ig kiterjesztik az afgán biztonsági erők pénzügyi támogatását,⁴¹ a szövetség pedig tovább erősíti jelenlétét a közép-ázsiai országban (Nyilatkozat 53. pont).

Az országban a biztonsági helyzet nagyon törekeny,⁴² Kabulban rendszereznek a merényletek, az ország területének 56%-a, lakosságának pedig 65%-a van központi ellenőrzés alatt.⁴³ A 313 000 fős létszámú afgán biztonsági erők (hadsereg, rendőrség, titkosszolgálatok) éves veszteségei meghaladják egy kisebb ország hadseregének a számát.⁴⁴

A tavaly meghirdetett új amerikai afganisztáni stratégia óta (az USA mellett) a NATO is fokozta jelenlétét, dinamikusan nő a szövetségi erők jelenléte a Hindukus országában. Félő ugyanis, hogy a 17 éve háborús helyzetben lévő országban tovább romlik a helyzet, a tálibok egyre sikeresebbek lesznek, az Iszlám Állam befolyása tovább erősödik, jövőre pedig választások lesznek. Jelenleg 39 NATO tagállam és partnerország (nemrégiben csatlakozott Katar és az Egyesült Arab Emírátságok) 16 ezer fővel vesz részt a kiképzést, tanácsadást és segítséget nyújtó nem fegyveres misszióban.⁴⁵

40 Németh Bence, Orosz Anna: A „nyitott kapuk politikája” újrátöltve. NATO-bővítés a Nyugat-Balkánon mint a feltartóztatás eszköze. Külügyi és Külgazdasági Intézet, Elemzések különszám, 2017. május 15. http://kki.hu/assets/upload/11_-_Nemeth_Bence__Orosz_Anna.pdf (2017. 09. 20.)

41 Csak az Egyesült Államok 2002-től 2018-ig 78,2 milliárd dollárral támogatta az afgán erők felkészítését. SIGAR's (Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction) Report to the United States Congress. April 30, 2018. p. 85. <https://www.sigar.mil/pdf/quarterlyreports/2018-04-30qr-section3-security.pdf> (2018. 07. 21.)

42 Az afganisztáni ENSZ misszió (UN Assistance Mission in Afghanistan, UNAMA) éves jelentése szerint a civil veszteségek száma 2017-ben 23 744 biztonsági incidens (fegyveres harc, bombatámadás, célzott gyilkosság, emberrablás, öngyilkos merénylet, fegyveres bűnözés, megfélemlítés) történt, melynek során 10 453 fős veszteség (9%-al kevesebb, mint tavaly) keletkezett (3438 halott, 7015 sebesült). Az év során 4300 katonai összecsapást regisztráltak. A veszteségek 65%-ért a lázadók (tálibok, Iszlám Állam) felelősek, akik széles körben alkalmazzák az öngyilkos merényleteket és a „piszkos bombákat” (IEDS). A harcok állandóságát mutatja, hogy a veszteségek 32%-a harcselekményekben keletkezik. Release of 2017 Armed Report on Protection of Civilians in Armed Conflict. UNAMA, 15 Feb 2018. <https://unama.unmissions.org/release-2017-annual-report-protection-civilians-armed-conflict> (2018. 07. 20.) A NATO koalíciós erők halálos vesztesége 2015–2018 között 63 fő volt. <http://icasualties.org/oef/> (2018. 07. 20.)

43 SIGAR's Report. pp. 86–88.

44 2016-ban 7000 katona és rendőr halt meg, további 12 000 pedig megsebesült. 2017-ben a biztonsági erők létszáma 300 000 fő alá esett. Afghan security forces 'shrinks sharply'- US watchdog. BBC News, 1 May, 2018. <https://www.bbc.com/news/world-asia-43961408> (2018. 07. 20.)

45 NATO-Afghanistan Relations. NATO HQ, July 2018. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_07/20180706_1807-backgrounder-afghanistan-en.pdf (2018. 07. 20.)

A csapaterősítések tovább folynak, a britek például a csúcson jelentették be 440 fős erősítést.⁴⁶ Persze kétséges, hogy a „lopakodó” NATO/USA jelenlét⁴⁷ mennyire lesz sikeres, hiszen az időbeni kiterjesztés (2014-ben 2016-ig, 2016-ban 2020-ig, most pedig 2024-ig) és a csapaterő-növelés (ma már 50%-al többen szolgálnak az „afgánok földjén”, mint a 2015 januári induláskor) eddig nem vezetett sikerre. Most a NATO megpróbálkozik az „átfogó megközelítés” (Comprehensive Approach – CA) regionális elvének alkalmazásával, igyekszik Pakisztánt, Iránt és Oroszországot is bevonni a helyzet megoldásába, a békefolyamat megerősítésébe. Mivel Washington és Moszkva egyaránt térségi megoldásban gondolkodik, elképzelhető, hogy a NATO CA-megközelítése jól illeszkedhet ebbe a folyamatba.

Új kiképzési misszió Irakban

A NATO vezetése köszönetet mondott Iraknak az Iszlám Állam legyőzéséért, hogy tavaly sikerült visszaállítani az ország területi szuverenitását (Nyilatkozat 54. pont). A biztonsági helyzet lényegesen javult az országban: az ISIS erők gyakorlatilag megsemmisültek vagy elmenekültek, a hadsereg és a milíciák 61 500 km²-t tisztítottak meg a terroristáktól, 7,7 millió iraki polgár szabadítottak fel egy új élet reményében.

Szíriában változatlanul bonyolult a helyzet, bár az ISIS erők többségét ott is megsemmisítették. A hadműveleti helyzet változása ellenére az Iszlám Állam elleni globális koalíció (jelenleg 71 ország és 4 nemzetközi szervezet)⁴⁸ folytatja harcát, amelyhez a NATO 2017. május 1-jével csatlakozott.

A térségben feladatokat teljesítő koalíciós erők feladata és műveleti tevékenysége, a Belső Megoldás Művelet (Operation Inherent Resolve – OIR,) megváltozik: áttérnek az operáció IV. fázisára, a helyzet stabilizálására és az iraki fegyveres erők támogatására. Ennek részeként az iraki kormány és a globális koalíció kérésére a NATO egy Nem Harci Kiképzési és Kapacitásépítő Missziót (NATO Non-Combat Training and Capacity Building Mission – NTCBM-I) indít Irakban a jelenleg folyó kiképzési tevékenységekre építve.

A feladat nem új a szövetségnek, hiszen 2004–2011 között már 15 000 tisztet és altisztet képzett ki a közel-keleti országban. 2015-től a NATO 350 iraki katonának nyújtott felkészítést Jordániában. 2017-ben egy civil-katonai kiképző csoportot is telepített Bagdadba, amely a kormányzati szerveknek és katonai oktatási létesítményeknek nyújt tanácsadást. Az új misszió felgyorsítja és kibővíti a kiképzést, segíti a civil-katonai tervezést, az iraki biztonsági erők reformját. A szövetség célja, hogy a gyors beavatkozással segítse Irakot a biztonság megszilárdításában, megelőzze egy

46 Nagy-Britannia erősítést küld a NATO-nak. Kitekintő, 2018. július 11.

<http://kitekinto.hu/2018/07/11/european-kivul/nagy-britannia-erositest-kuld-afganisztanba/> (2018. 07. 12.)

47 Az RSM-en kívül zajlik egy önálló amerikai művelet is Operation Freedom’s Sentinel (OFS, Szabadság Őrszeme Művelet) néven. Az Afganisztánban szolgáló amerikai katonák közül 7800 fő a NATO, 3600 fő pedig az OFS műveletben vesz részt. Az amerikai erők száma 2018-ban várhatóan 1500 fővel emelkedik. SIGAR’s Report, pp. 89=91.

48 The Global Coalition to Defeat ISIS: Partners. US Department of State. Diplomacy in action. <https://www.state.gov/s/secs/c72810.htm> (2018. 07. 23.)

újabb terrorista szervezet esetleges felemelkedését, biztosítsa a legjobb feltételeket a 88 milliárd dollár értékű iraki újjáépítés feladataihoz.⁴⁹

A katonai kiképzés területén a főerőkifejtés az improvizált robbanóanyagok (C-IED) elleni harcra, a lőszer megsemmisítésére (EOD), aknamentesítésre, az orosz harci technikai eszközök üzemben tartására, valamint katona-egészségügyi felkészítésre irányul.⁵⁰ A kiképzési missziót az első évben Kanada fogja vezetni, 250 főt, 4 helikoptert és a szükséges technikát fogja biztosítani a feladatokhoz.⁵¹

A feladat iránt nagy az érdeklődés (már Ausztrália, Finnország, Svédország is bejelentkezett). A NATO úgy véli, hogy a biztonság stabilizálása hozzájárul az irreguláris migráció mérsékléséhez is.⁵²

Önálló kiberbiztonsági szervezet kialakítása

A NATO tovább folytatja a kiberbiztonság erősítéséért végzett tevékenységét. A parancsnoksági rendszer részeként felállít egy Kiber Műveleti Központot (Cyberspace Operation Center – COC), amely a kibervédelmi célokat fog szolgálni (Nyilatkozat 20. pont). A kiberbiztonság változatlanul fontos célja a szövetségnek, a kifejezés többször szerepelt a deklarációban, mint a terrorizmus elleni védelem.

A NATO kiber politikája gyorsan fejlődött 2014 után: a walesi csúcs az 5. cikk hatályát kiterjesztette a kiber támadásokra, a varsói ankét az információs teret (domain) műveleti térségnek nyilvánította, a nemzetek pedig ígéretet tettek a kibervédelem fejlesztésére (Cyber Defence Pledge). A 2017. évi kiber támadások (Wanna Cry, NotPetya) azonban felvetették annak szükségességét, hogy a NATO-nak is legyen egy műveleti információkat és tapasztalatokat megosztó központja, amely egyben műveleti tervezéssel, az információk integrálásával, szervezet-fejlesztéssel is foglalkozna.⁵³

Az új központ Monsban, az európai főparancsnokságon állt fel (amelyet egyébként Vass Sándor dandártábornok, a Honvéd Vezérkar korábbi híradó- és informatikai csoportfőnöke [J–6] vezet), egyelőre még a SHAPE J–6 részeként. Létrehozását a tervezők a különleges erők vezetési központja evolúciós modelljének mintájára képzelik el: először központ, majd önálló csoportfőnökség, végül független NATO parancsnokság jönne létre.

49 At US urging, NATO agrees training mission to Iraq. Reuters, February 15, 2018.

<https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-nato/at-u-s-urging-nato-agrees-training-mission-in-iraq-idUSKCN1FZ1E5> (2018. 02. 15.)

50 NATO Training Mission in Iraq. NATO HQ, July 2018.

https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_07/20180709_1807-backgrounder_nmi_en.pdf (2018. 07. 20.)

51 Joanna Stocker: Canada will lead new NATO Training mission in Iraq, Trudeau says. The Defence Post, July 11, 2018. <https://thedefensepost.com/2018/07/11/canada-lead-nato-training-mission-iraq/> (2018. 07. 21.)

52 Karzan Sulaivany: New Training Mission in Iraq will address migrant flow to Europe: NATO Secretary General. Kurdistan 24. June 28, 2018.

<http://www.kurdistan24.net/en/video/eb347656-8822-42aa-b576-5a5b251e0336> (2018. 07. 21.)

53 Jens Stoltenberg: Speech at Cyber Defence Pledge Conference. Paris, 15 May, 2018.

https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_154462.htm (2018. 07. 17.)

A COC felállítása az elrettentés és védelem mellett a szövetség ellenálló képességét (reziliencia) is javítja az információs biztonság területén. Az új műveleti kiber egység szoros együttműködésben fog dolgozni a Tallinban (Észtország) működő, a Kutatásért, Fejlesztésért és Kiképzésért Felelős Kibervédelmi Központtal (NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence – CCDCOE), amely a világ legnagyobb valós időben folyó kiber gyakorlatait szervezi Zárt Pajzsok (Locked Shields) névvel.⁵⁴

Hibrid védelmi csoportok létrehozása

A brüsszeli csúcson a NATO folytatta a 2016-ban elfogadott (de nem publikált) hibrid stratégia „aprópénzre” váltását. A hibrid problémakörrel a NAC-külgymiszterek először 2015 decemberében foglalkoztak, amikor is egyetértettek a hibrid fenyegetések elleni tevékenység elveivel (felkészülés, elrettentés, védelem) és eszköztárával. A tanácskozás rögzítette, hogy a hibrid tevékenységek (dezinformáció, kibertámadások, kémkedés, gazdasági zsarolás, reguláris és proxy erők alkalmazása, szabotázs, a demokratikus intézmények működésének nehezítése, propaganda, a tagsági szolidaritás csökkentése) célja a kétértelműség megteremtése, a béke, a válság és a konfliktus közötti határvonalak elhomályosítása (Nyilatkozat 21. pont).

Mivel a NATO szakpolitika szerint a hibrid fenyegetések elleni védelem nemzeti hatáskör, a NATO a NAC döntése alapján készen áll egy szövetséges megsegítésére a hibrid kampány bármelyik szakaszában.⁵⁵ Döntés született arról, hogy a szövetség a tagországi segélynyújtás érdekében Hibrid Támadások Elleni Támogató Csoportokat (Counter Hybrid Support Team – CHST) hoz létre, tanulmányozza és feldolgozza Ukrajna és Moldova ellen folytatott hibrid hadviselés tapasztalatait. A csoporthoz szakértők és allokkált erőforrások tartoznak majd, amelyek erősítik a NATO reagáló képességét.

A hibrid fenyegetések elleni küzdelem javítása érdekében a szövetség hírszerzési és felderítési reformot hajtott végre az elmúlt években. Ebben a küzdelemben szoros együttműködés alakult ki az EU-val,⁵⁶ a NATO támogatja a Helsinkiben

54 A gyakorlatot a NATO kibervédelmi központ évente szervezi számos egyetem, katonai és civil szervezet, valamint IT-cégek bevonásával. A CCDCOE általában olyan stratégiai és technikai elemeket kombinál a tréningen, amelyek segítik a kritikus infrastruktúra elleni védelmet, javítják a nemzeti és szövetséges döntéshozatal eljárásait erős kibertámadások során. A Locked Shields 2018 gyakorlaton 150 IT team, 1000-nél több szakember 4000 virtuális rendszert és 2500 hackertámadást kezel. A gyakorlást, a legjobb tapasztalatok megosztását, a folyamatos konzultáció iránti igényt fejezi ki az a tény, hogy a LS18 már a világ legnagyobb kiber rendezvényévé nőtte ki magát. Ez évben indult először integrált NATO-csapat, amely megnyerte a gyakorlat részeként rendezett versenyt.

NATO Won Cyber Defence Exercise Locked Shields. CCDCOE, 27 April 2018.

<https://ccdcoe.org/nato-won-cyber-defence-exercise-locked-shields-2018.html> (2018. 05. 02.)

55 Joe Pappalardo: Now NATO Says Russian „Hybrid Warfare” Could Start a Real War. Popular Mechanics, July 13, 2018.

<https://www.popularmechanics.com/military/a22140482/nato-russia-hybrid-warfare-start-a-war/> (2018. 07. 21.)

56 Patryk Pawlak: Countering hybrid threats: EU-NATO Cooperation. European Parliamentary Research Service, March 2017. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/599315/EPRS_BRI\(2017\)599315_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/599315/EPRS_BRI(2017)599315_EN.pdf) (2018. 07. 20)

2017-ben megalakult Hibrid Fenyegetések Elleni Kiválósági Központot (The European Center of Excellence for Countering Hybrid Threats).⁵⁷

Déli információs központ

A hibrid hadviseléshez is kapcsolható a NATO Déli Információs Központjának (NATO Strategic Direction South – NSD-S Hub) teljes működőképessé nyilvánítása (Nyilatkozat 27. pont), amelynek létrehozását 2016-ban a védelmi miniszterek kezdeményezték. A javaslat része volt annak az irányváltásnak, amely a NATO-t dél felé fordította a nehezebben beazonosítható déli veszélyek kezelésére.

A nápolyi parancsnokságon működő központ 2017 ősszel állt fel azzal a feladattal, hogy összekapcsolja a szövetségeket, a partnereket és a régióval foglalkozó szakértőket a biztonsági kihívások jobb megismerése és leküzdése érdekében.⁵⁸ NATO megközelítésben a déli régióhoz tartozik Közel-Kelet, Észak-Afrika, a Száhel-övezet és a Szubszaharai Afrika.

A központ rendeltetését a 3C (Connect, Consult, Coordination) jelmondat fejezi ki. A Hub célja, hogy hozzájáruljon a NATO tevékenységeinek összehangolásához, szinkronizálásához és a konfliktusmegoldáshoz a déli szárnyon, miközben átfogó megközelítéssel optimalizálja az erőforrásokat és maximalizálja a hatékonyságot.⁵⁹

A központ a déli JFC-parancsnok alárendeltségében tevékenykedik, de nem része a hadműveleti HQ-nak, tevékenységéről a SACEUR-nak számol be. Állományát a JFC HQ létszámából, illetve nemzeti hozzájárulással biztosítják. A Hub hetente ad ki hírleveleket, tájékoztatókat biztonsági eseményekről, publikációkat készít, egyre fejlődő kapcsolatokat tart fenn nemzetközi szervezetekkel, nem-kormányzati szervezetekkel, kutatóközpontokkal és egyetemi intézményekkel. Különösen hatásosak és hasznosak a szervezet online rendezvényei, sok támogatót nyernek meg a NATO ügyének.

Bár a *hub* működését, tevékenységét még korai lenne értékelni, az már látható, hogy egyfajta „soft power” tevékenységgel erősítheti a NATO kooperatív biztonsági céljait, hozzájárulhat a 2. cikk szerinti „békés és baráti kapcsolatok” fejlesztéséhez. A nyílt információk gyűjtésével, elemzéssel, hálózatépítéssel és a rendezvényekkel megváltoztathatja a NATO-ról kialakult képet. Sok tennivaló van még (például az online IT-technológia fejlesztése, a politikai vezetésnek való átalárendelés, állandó státuszok létrehozása stb.) hátra,⁶⁰ de a Központ fejlődése ígéretesebb lehet, mint ahogyan ezt a létrehozásának másfél éves „göröngyös” útja mutatja.

57 <https://www.hybridcoe.fi/> (2018. 07. 21.)

58 <https://www.thesouthernhub.org/about-us/mission.aspx> (2018. 07. 21.)

59 Christopher K. Courtney: EUCOM- A Comprehensive Approach for NATO Strategic Direction for South. NSDS Hub Publication, 24 Jan, 2018.
<http://www.thesouthernhub.org/publications/a-comprehensive-approach-for-nato-strategic-directionsouth.aspx> (2018. 07. 21.)

60 Alessandro Minuto Rizza: The „Nebulous” Naples Hub: Is there Strategic Direction for the South? Italian Institute for International Political Studies (ISPI). 05 July, 2018.
<https://www.ispionline.it/en/pubblicazione/nebulous-naples-hub-there-strategic-direction-south-20928> (2018. 07. 21.)

Magyarország hozzájárulása

A kormány felkészülése a NATO-csúcsra most csendesebb volt, mint a két évvel ezelőtti varsói tanácskozásra. Akkor volt parlamenti diskurzus, a találkozó előtti miniszterelnöki nyilatkozat, számos külügyi és honvédelmi miniszteri interjú és állásfoglalás. Igaz, Magyarország most stabilabb helyzetből indult a brüsszeli ankétára: a kormány már 2017-ben vállalta, hogy az előírt határidőre felemeli a védelmi költségvetést a GDP 2%-ig, és utána pedig ezt a szintet folyamatosan fenn tartja.⁶¹ 2018-ban a költségvetés már 1,1%-t tesz ki, a 2019. évi 513 milliárd Ft-os honvédelmi költségvetési előirányzat pedig 1,16%-os nagyságrendet ígér. Ha ehhez hozzátesszük, hogy az Országgyűlés Honvédelmi és Rendészeti Bizottsága idén már 1450 milliárd Ft értékben adott ki honvédelmi közbeszerzés alóli mentességet, akkor ez az arány nagyobb is lehet. Azt sajnos a transzparencia-hiány miatt nem tudjuk, hogy ebből mennyi forrás jut a Magyar Honvédségnek, és milyen célokra fogjuk elkölteni, de valószínűsíthetően jobb pozícióban vagyunk, mint azt jelenleg a nyilvános információk alapján gondoljuk.

A NATO márciusi adatai szerint⁶² Magyarország a védelmi kiadások listáján 2017-ben a 23. helyen (GDP 1,06%) állt, míg a fejlesztési kiadások területén a 18. helyet foglalta el (15,34%). Elkészült a Zrínyi 2026-os Honvédelmi és Haderő-fejlesztési Program, megkezdődtek a beszerzések,⁶³ 2019. januártól pedig újraindul a nemzeti kézfegyvergyártás cseh licenz (Ceská Zbrojovka) alapján. Új szárazföldi harci-technikai eszközök beszerzéséről egyelőre még nincs hír,⁶⁴ pedig a 2026-ig bevállalt nehézdandárt lánctalpas harcjárművekkel (harckocsik, gyalogsági harcjárművek, tüzérségi lövegek stb.) kell felszerelni. Mindenesetre a kezdeti modernizációs lépésekkel meg lehet győzni a szövetséget, hogy Magyarország komolyan gondolja a haderő képességfejlesztését, „... átfogó haderőreformba kezdett, aminek nyomán, regionális szinten versenyképes hadsereg jön létre”.⁶⁵

A csúcstalálkozó előtt kevés hír jelent meg arról, hogy Magyarország milyen álláspontot fog képviselni a napirenden lévő kérdésekről, milyen új felajánlásokat tesz.

61 1283/2017. (VI.2) Korm. határozat a honvédelmi kiadások és a hosszú távú tervezés feltételeinek megteremtését szolgáló költségvetési források biztosításáról szolgáló költségvetési források biztosításáról szóló 1273/2016. (VI.7) Korm. határozat módosításáról.
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A17H1283.KOR&timeshift=ffffff4&txreferer=00000001.TXT> (2017. 10. 02.)

62 Defence Expenditure of NATO Countries (2010-2017). Communique, PR/ CP (2018) 16. 15 March 2018.
https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_03/20180315_180315-pr2018-16-en.pdf (2018. 07. 10.)

63 2 darab Airbus A-319 szállító repülőgép, 4 db Zlin-242L kiképző repülőgép, 20 darab Airbus H-145M könnyű többcélú helikopter stb.

64 Bár a civilek szerkesztette Haditechnikai Kerekasztal portálon érdekes információk jelennek meg.
<https://htka.hu/> (2018. 07. 06.)

65 Magyarország növeli a hozzájárulását a NATO erőfeszítéseikhez. 2018. július 11.
<http://www.kormany.hu/hu/kulugazdasagi-es-kulugyminiszterium/hirek/magyarorszag-noveli-hozzajarulasat-a-nato-erofesziteseihez> (2018. 07. 12.)

Egyedül az ukrán kérdésben volt ismert a magyar álláspont, hogy amíg Kijev nem változtat magyar kisebbségellenes politikáján, Budapest nem támogatja a keleti szomszédos ország euro-atlanti aspirációit. Magyarország tavaly ősztől blokkolja a NATO-Ukrajna Bizottság (NATO-Ukraine Commission – NUC) összehívását, elégetlenségét fejezi ki a kisebbségellenes és nacionalista eszmék felerősödését szolgáló ukrán politika miatt. A magyar álláspont a nemzeti kisebbségi jogokat összekapcsolta a NATO szövetségi integritás kérdésével.⁶⁶ Ugyanakkor magyar fél mégis kompromisszum-készséget is mutatott, mert bár nem volt NUC-ülés, hozzájárult ahhoz, hogy Petro Poroshenko ukrán elnök részt vegyen a grúz és ukrán partnerséget megtárgyaló napirenden.

A bizottsági ülés híján Jens Stoltenberg főtitkár foglalta össze a NATO véleményét a szövetségi-ukrán kapcsolatokról.⁶⁷ Az állásfoglalás 2. pontjában a NATO leszögezte: „Az ukrán parlament által jóváhagyott oktatási törvénnyel kapcsolatban a szövetség sürgeti Ukrajnát a Velencei Bizottság véleményében megfogalmazott ajánlások és következtetések teljesítésére. Ukrajna kifejezte elkötelezettségét ennek megtételére”. Ez a NATO elvárás megjelent a csúcstalálkozó nyilatkozatában is (Nyilatkozat, 66. pont)

Ahogy közeledtünk a csúcstalálkozóhoz, egyre több információ jelent meg magyar álláspontokról és szövetségi hozzájárulásokról.⁶⁸ *Fama crescit eundo*. A honvédelmi miniszter az afganisztáni erősítésekről adott TV-interjút, a miniszterelnök átfogó politikai kérdésekről nyilatkozott, a külgazdasági és külügyminiszter pedig a részletes magyar vállalásokról számolt be a tanácskozás idején.⁶⁹ Magyarország teljesíteni fogja a 2%-os GDP arányos ráfordítást, támogatja a NATO bővítését, Grúzia tagsági aspirációit.

A műveletekben való magyar hozzájárulást továbbra is fenntartjuk, Afganisztánban lévő 117 fős kontingenst 12 fővel megnöveljük. A 2020-ig vállalt pénzügyi hozzájárulás időszakát 2024-ig kiterjesztjük, továbbra is évi félmillió dollárral járunk hozzá az afgán biztonsági erők kapacitásainak és képességeinek fejlesztéséhez.

A Koszovóban hamarosan 390 magyar katona fog szolgálatot teljesíteni, amivel Magyarország a KFOR 4. legerősebb hozzájáruló országa lesz.

A kormány döntött arról is, hogy csatlakozunk az iraki kiképzési misszióhoz, az Erbilben szolgálatot ellátó kontingens 167 fős létszáma 200 főre bővül. Ezen kívül Magyarország hozzájárul majd Jordániában, Tunéziában folyó kiképzési tevékenységhez, képviselőt biztosít a NATO déli információs központjához is.

66 <http://www.kormany.hu/hu/a-miniszterelnok/hirek/a-nato-integritasanak-es-a-magyar-kisebbsenek-erdekenek-vedelme-osszekapcsolodik>. 2018.július 12. (2018. 07. 21.)

67 Chairman’s Statement on NATO- Ukraine following the meeting of the North Atlantic Council with Georgia and Ukraine at the Brussels Summit. 12 July 2018. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156623.htm (2018. 07. 12.)

68 Hungary is increasing its contribution to NATO’s effort. MTI, July 12, 2018. <http://www.kormany.hu/en/ministry-of-foreign-affairs-and-trade/news/hungary-is-increasing-its-contribution-to-nato-s-efforts> (2018. 07. 15.)

69 Hungary is increasing its contribution to NATO’s effort. MTI, July 12, 2018. <http://www.kormany.hu/en/ministry-of-foreign-affairs-and-trade/news/hungary-is-increasing-its-contribution-to-nato-s-efforts> (2018. 07. 15.)

A balti államok felé mutatott szolidaritás jeleként pedig a magyar légierő 2019-ben ismét részt vesz a balti légvédelmi feladatok ellátásában. Viszont továbbra sem adunk csapatot az észak-keleti frontországok (Balti országok, Lengyelország) előretolt védelméhez, amiben egyre inkább egyedül maradunk.

A legnagyobb meglepetést azonban egy Közép-Európai NATO Hadosztály-parancsnokság (Multinational Division Central Europe – MND CE) felállításának bejelentése okozta, amit Magyarország német segítséggel, Horvátország, Szlovákia és Szlovénia bevonásával hoz létre 2022-ig.⁷⁰

A terv nagyon sok kérdést vet fel, amit meg kell majd válaszolni. Az időzítés kétségtelenül jó, illeszkedik a NATO készenlétnövelő politikájához, azonban óriási kihívást jelent a tárcának. Egy ilyen hadosztályparancsnoksághoz mintegy 100-150 tisztt és altiszt kell, egy részük az együttműködő nemzetektől. Az új vezető szerv miatt át kell majd strukturálni az MH teljes hadműveleti-harcászati vezetési rendszerét, egy olyan új szintet kell létrehozni, amelyet korábban, mint feleslegest, megszüntettünk. Az MND CE bázisa nyilvánvalóan a tavaly 10. születésnapját ünneplő MH Összhaderőnemi Parancsnokság (MH ÖHP) lesz, amely megváltoztathatja a hadműveleti vezető szerv operációs jellegét.

A négy nemzet együttvéve *egy hadtest nagyságú szárazföldi erővel rendelkezik*,⁷¹ amelynek felét az új NATO-hadosztályparancsnoksághoz kell affiliálni. Magyarország és Szlovénia esetében ez még érthető, hiszen a két országra közös védelmi tervet, ún. lépcsőzetes reagáló tervet (Gradually Response Plan – GRP) készített a NATO. A másik két ország bekapcsolása ismét felveti Magyarország NATO-n belüli geopolitikai elhelyezkedését, hogy az északi szárnyhoz vagy a déli szárnyhoz tartozunk-e? A jelenlegi patthelyzetet (a 20 éves multinacionális szárazföldi erő [MLF] Olaszországhoz van bekötve, a NATO készenlét akciótervben [RAP] pedig északhoz tartozunk) az MND CE a déli irányban mozdítaná el, mert különben a déli szomszédos országoknak geostratégiai érdeke csatlakozni. Az új- régi NATO hadműveleti előjáró megint a nápolyi parancsnokság (MNCNP) lenne.

További problémát jelent, hogy a parancsnokság felállításával magunkra kell vállalni egyaránt a befogadó ország és a keretnemzet feladatait, amelynek erőforrás-igényei igen jelentősek lesznek. A magyar vezetésű hadosztályhoz kell beosztani gyakorlatilag MH manőver erőt. A szövetség felé vállalt régi közepes és új nehézdandár fejlesztéseket összhangba kell hozni az új vállalással.

Mivel az MH korlátozott harctámogató képességgel rendelkezik, a jövőben már nemcsak a dandár, hanem a hadosztály támogatóképességet is fejleszteni kell, közösen és egyedül. A részletek ismerete nélkül a NATO hadosztályparancsnokság nagyon ambiciózus és kockázatos vállalásnak tűnik, amit a lengyel és román – alárendelt csapatokkal rendelkező – hadosztályparancsnokság felállításának elhúzóó problémái is mutatnak.

70 Rendkívül szoros magyar–német védelmi együttműködés jön létre.

Külgazdasági és Külügyminisztérium, 2018. július 5.

<http://www.kormany.hu/hu/kulgzdasagi-es-kulugyminiszterium/hirek/rendkivul-szoros-magyar-nemet-vedelmi-egyuttmukodes-jon-letre> (2018. 07. 07.)

71 The Military Balance 2017. IISS, London, February 2017. Chapter Four: Europe. Croatia pp. 98–100, Hungary pp. 123–125, Slovakia pp. 154–156, Slovenia pp. 156–157.

Következtetések

A viharos brüsszeli tanácskozás sokkal eredményesebben zárult, mint azt a média-visszhangok alapján gondolnánk. Az Észak-atlanti Tanács gyakorlatilag minden tervezett döntést elfogadott, a gondosan előkészített nyilatkozatokat is jóváhagyták a tagországok.

Bár a hivatalos kommunikáció szerint Trump amerikai elnök diplomáciai „manőverei” nem hagytak nyomot a szövetségi együttműködésben, „business as usual” folytatódik, de ma még nem lehet megmondani, hogy az új elnöki politika milyen hatást gyakorol a szövetségre hosszabb távon.

A NATO ugyan „harcedzett” szervezet, számos támadást és konfliktust élt meg működése során, a 2014 utáni átalakuláshoz a lehető legnagyobb egyetértés, bizalom és szolidaritás kell. Egyelőre úgy tűnik, hogy Trump az erőszakos „üzleti” politikájával fordulatszám-változásra kényszerítette a szövetséget, minden tagország elkezdte növelni a kiadásait, újabb lépések történtek a nemzeti haderők hadrafoghatóságának javítására.

A brüsszeli találkozó *igazi innovációt* hozott a katonai készenlét fokozása témakörben, egyre több csapaterő és parancsnokság áll majd rendelkezésre. A NATO az EU-val együttműködésben napirendre tűzte a hadászati mobilitás problémakörének megoldását, amely jelentős előrelépést hoz 2024-ig a koalíciós erők európai alkalmazásában.

Bár a NATO geopolitikailag a 360 fokos biztonsági megközelítést alkalmazza, a brüsszeli döntések többsége továbbra is a *keleti* és a *déli stratégiai irányra* vonatkoznak, ami alól talán kivétel a kiber hadviselésre és a hibrid fenyegetésekre való felkészülés. Újabb eredmények születtek a stabilitás déli kivetítésében, a NATO bővülése tovább folytatódik, a partnerségi kapcsolatok erősödnek, a válságkörzetekben a NATO újabb vállalásokat tett.

Az új székház teljesen egyforma elhelyezési feltételeket biztosít valamennyi nemzetnek, megszűntek a „rég” és az „új” tagországok közötti infrastrukturális különbségek.

Magyarország NATO-politikája továbbra is a déli irányt részesíti előnyben, amely megjelenik a konkrét döntésekben is. Az ország egy újabb, nagyon ambiciózus és kockázatos vállalást tett, amikor bejelentette, hogy egy közép-európai hadosztály-parancsnokság (MND CE) felállításával járul hozzá a NATO erőfeszítéseikhez.

A NATO jövőre ünnepli fennállásnak 70. évfordulóját. Talán az ünnepekkel sikerül újra egy pozitív hangulatot, konstruktív légkört teremteni a transzatlanti közösségben. Csak így tud a szövetség mottója a jövőben is iránytű lenni: *Animus In Consulendo Liber*. A szellem szabadságát a konzultáció adja, nem pedig a nemzeti érdekek erőszakos érvényesítése.